

Zienswijze ten behoeve van internetconsultatie Wijziging Omgevingsregeling eDNA als erkende maatregel

Ondergetekenden zijn van mening dat eDNA een waardevolle methode kan worden om vlemmuizen op te sporen. Echter, zijn wij van mening dat het nu nog te vroeg is om dit als formele methode toe te passen als erkende maatregel om te voldoen aan zorgplicht artikel 11.27 Bal. Bevoegde gezagen moeten de Gunstige Staat van Instandhouding van vlemmuizen garanderen, waarbij de volgende punten van belang zijn:

1. Voldoende populatiegrootte en neutraal tot positieve trend daarin;
2. Voldoende verspreidingsgebied en neutraal tot positieve trend daarin;
3. Voldoende omvang en kwaliteit van het beschikbare habitat en neutraal tot positieve trend daarin;
4. Bovenstaande punten zijn zowel 'nu' als in 'toekomstperspectief' gewaarborgd.

Van meerdere gebouwbewonende vlemmuisoorten is bekend dat deze geen Gunstige Staat van Instandhouding hebben. Het is een meetbaar feit dat er de afgelopen decennia al erg veel aantasting heeft plaatsgevonden van vlemmuipopulaties. Bijvoorbeeld meervlemmuis en laatvlieger verkeren niet in een gunstige staat van instandhouding. Genoemde oorzaken zijn met name het isoleren van woningen.

Hoewel vlemmuizen strikt beschermd zijn, is er al decennialang heel veel geïsoleerd door isolatiebedrijven. Het isoleren is in een stroomversnelling gekomen nadat de gasprijzen stegen en er energiearmoede ontstond in Nederland. In Nederland geldt een zorgplicht voor beschermde soorten, hierbij moet er voorafgaand aan werkzaamheden getoetst worden of er geen beschermde soorten aanwezig zijn. Dit is vaak niet gedaan, of niet goed uitgevoerd.

Hierdoor is er jurisprudentie ontstaan en is er meer werk gemaakt om vlemmuizen beter te beschermen. Er worden Soortenmanagementplannen opgesteld, hierbij worden grote gebieden onderzocht op verblijfplaatsen en de aanwezige populaties van gebouwbewonende vlemmuizen. Omdat dit veel tijd kost en er een tekort aan ecologen is, worden er manieren verzonden om de isolatiebranche toch aan het werk te houden en de klimaatdoelstellingen alsmede het terugdringen van energiearmoede te behalen. Hiervoor is het pre-SMP bedacht en later ook nog de tijdelijke werkwijze Natuurvriendelijk Isoleren. We merken dat het vooral makkelijk, snel en goedkoop moet, maar dat de borging van kwaliteit niet past bij de verplichtingen die horen bij een goede soortbescherming en het werken aan een gunstige staat van instandhouding. Onze natuur, onze vlemmuizen hebben geen stem. Deze stem wordt slechts vertegenwoordigd door een relatief kleine groep deskundigen.

Wij ecologen constateren dat er aan meerdere bedrijven opdracht is gegeven tot een pilot-onderzoek naar eDNA als methode. Er zijn minstens twee verschillende bedrijven ingehuurd om dit uit te voeren, maar niet van beide bedrijven zijn de resultaten bijgevoegd als bijlage in deze internetconsultatie. De methode lijkt in eerste instantie veelbelovend. Maar we zien bijvoorbeeld ook dat in de missende bijlage de conclusies voorzichtiger getrokken zijn. Er zijn bovendien nog kleine sample-groottes gebruikt en andere onderzoeken naar eDNA als methode worden nog uitgevoerd.

Constaterende dat het te vroeg is om eDNA als maatregel te erkennen, en niet alle rapportages aanwezig zijn in deze internetconsultatie, willen wij een aantal standpunten inbrengen.

1. Wij zijn van mening dat er eerst meer duidelijkheid moet komen over deze methodiek, wat het risico is op vals positief en vals negatief, en hoe deze methode ingezet wordt. Het verzamelen van

samples mag volgens ons niet gebeuren door mensen die belang hebben bij een negatieve uitslag van een eDNA-test. Zoals de bewoners van een pand, of een bedrijf dat het pand wil isoleren.

2. Met eDNA weet je niet wat de functie van een verblijfplaats is. Hiervoor moet alsnog nader onderzoek worden gedaan.

3. Een positieve eDNA-uitslag bewijst niet met zekerheid dat een onderzocht gebouw een verblijfplaats is. Er kan op andere manieren eDNA op een gebouw terecht komen, zonder dat een vleermuis het pand gebruikt. Bijvoorbeeld wanneer een vleermuis een gebouw kort verkend heeft en daarbij haren, urine of mest heeft achtergelaten bij het naar binnen gaan of aanraken van later bemonsterde oppervlakken. Vleermuizen zijn namelijk van nature nieuwsgierig en proberen veel mogelijkheden uit, hierbij laten ze eDNA achter. Door dit gedrag zal met eDNA vaak positief resultaat gevonden worden terwijl het niet om een vaste verblijfplaats gaat. Hierdoor lijkt de methode beter resultaat te geven dan het reguliere onderzoek met de batdetector. Dit is een conclusie die met de huidige studies te kort door de bocht getrokken lijkt.

4. Met eDNA kan een populatie niet in kaart gebracht worden, het telt niet het aantal vleermuizen dat aanwezig is of was. Daarvoor is alsnog nader onderzoek nodig.

5. Vleermuizen gebruiken smalle ingangen bij hun verblijfplaatsen. Smalle ingangen kunnen makkelijk over het hoofd gezien worden, waarbij er geen sample genomen wordt. Hierdoor kan er een vals negatieve uitslag ontstaan. Hoe grootschaliger de methode ingezet wordt hoe groter hierbij de kans is dat invliegopeningen gemist worden. Uit ervaringen met inventarisaties met de batdetector blijkt dat er elke keer weer verrassende locaties en uitvliegopeningen gevonden worden die niet aan de normale verwachting voldoen. Deze verrassende locaties zullen bij de eDNA methode per definitie niet meegenomen worden. De eDNA methode vraagt vergaande bouwkundige en ecologische kennis, wil het succesvol ingezet worden. Als deze kennis niet aanwezig is, dan is de kans op missen van mogelijke invliegopeningen en dus verblijfplaatsen erg groot.

6. Bij het bemonsteren van een gebouw, moet de hele bebouwing bemonsterd worden. Dus gaat het om een middenwoning van een rijtje met woningen, dan worden alle openingen bemonsterd, inclusief alle nokpannen, loodflappen bij schoorstenen, stootvoegen, dilatatievoegen, spleten bij raamkozijnen of achter dakgoten enz. Een vleermuiscoloog kan dit goed inschatten.

7. De sample-groottes waarbij onderzocht wordt hoe lang eDNA houdbaar blijft zijn relatief klein en de periodes zijn relatief kort. De data uit het rapport van Arcadis moet veel kritischer bekeken worden. Het zou over meerdere seizoenen moeten gaan, omdat een kolonie vleermuizen een netwerk van verblijfplaatsen gebruikt en het niet gegarandeerd is dat ze elk seizoen of het hele seizoen een verblijfplaats gebruiken. Ook is het onbekend dat er op enig moment toch een vleermuis aanwezig is geweest die eDNA heeft achtergelaten. Bijvoorbeeld door hun natuurlijke gedrag om toch te landen in de buurt van een invliegopening in een gebouw en hierbij mest, urine of haren achter te laten.

8. Bij grote gebouwen of projecten, kunnen veel samples nodig zijn. En om op hoogte te werken is extra inzet van materieel nodig. Is dit wel sneller en efficiënter dan inzet van personeel?

9. Wij zijn van mening dat er eerst meer onderzoek gedaan moet worden naar deze methode, met een grotere steekproef en een langere tijdsduur. En niet om beleidsinstrumenten te baseren op pilotonderzoeken waarbij in de consultatiefase te weinig transparantie geboden wordt met betrekking tot onderzoeken waarin conclusies voorzichtiger gepresenteerd worden. Hierbij moet nadrukkelijk ook de complexiteit van daken en toegang tot de spouw worden onderzocht. Daarbij blijft het een feit dat functies niet bekend worden met deze methode.

10. Als de eDNA-methode ingezet wordt, kan dit alleen als quickscan worden ingezet. De enige conclusie die daar eventueel uit kan komen, is dat een verblijfplaats niet kan worden uitgesloten doordat er eDNA is aangetroffen. Om zeker te zijn of een populatie vleermuizen van een specifieke soort geen gebruik maakt van een gebouw, zal nog altijd een onderzoek moeten plaatsvinden. Dit moet gebeuren door inzet van vleermuisdeskundigen die kunnen inschatten waar vleermuizen in of uit vliegen en die kunnen interpreteren wat voor type verblijfplaats dit is.

Wanneer er over bovenstaande meer duidelijkheid is, moet er een nieuwe internetconsultatie komen waarbij alle onderzoeken gepresenteerd worden, waaronder voor de volledigheid ook het onderzoek van Datura: <https://datura.nl/wp-content/uploads/2024/12/Eindrapportage-sporenonderzoek-1.pdf>.

Johann Prescher

Tjeerd Kooij

Nicole Kuijs - Schuurmans

Merel Zwemer

Vanesse Hemrika

Louis Zandbergen